

Školitelský posudek

Jitka Fričová: *Perzekuce laiků v římskokatolické církvi v 50. letech a na počátku 60. let 20. století na Kroměřížsku. Diplomová práce. Počítačový výtisk strojopisu. Ústav českých dějin, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Praha 2008, 118 s., přílohy.*

Práce Bc. Jitky Fričové podává plastický obrat proticírkevní politiky komunistického režimu na Kroměřížsku v 50. a 60. letech 20. století. Jde o kraj silně religiózní, proto režim musel postupovat po etapách. Autorka na základě původního materiálu ze Státního okresního archívu v Kroměříži, Moravském zemském archívu v Brně, Archívu bezpečnostních složek a Národního archívu v Praze poměrně podrobně tyto jednotlivé etapy zmapovala. Materiál zároveň doplnila svědeckými výpověďmi pamětníků.

Práce je rozdělena na úvod, osm kapitol a závěr. V úvodu je vysvětlen důvod napsání celé práce, časový rozsah zkoumané problematiky a je proveden rozbor dosavadní literatury a dostupných použitých pramenů. První kapitola se týká vztahu státu a církev v letech 1945-1960 s podkapitolami ohledně období 1945-1948, 1948-1953 a 1953-1960. Druhá kapitola rozebírá církevní poměry na Kroměřížsku, včetně působení protestantských církví. Bez ohledu na jejich existenci byla v oblasti naprosto dominující církev římsko-katolická.

Těžiště práce spočívá ve třetí kapitole s názvem „Omezování výuky náboženství (s ohledem na to, že úvod je označen číslicí I., má třetí kapitola v textu číslo IV). Autorka ukazuje, jak v rozporu s deklarovanou svobodou vyznání byla od roku 1948 výuka náboženství pod nejrůznějšími záminkami omezována. Na rodiče byl vyvíjen nátlak, aby nepřihlašovali své děti na výuku náboženství, výuka byla svěřována laikům, kteří neměli souhlas a aprobaci církevních úřadů, v rozvrhu bylo náboženství úmyslně zařazováno do výuky tak, aby pro děti ze vzdálenějších vesnic bylo obtížné se výuky zúčastňovat (především zařazováním hodin na pozdní odpoledne). Kromě toho především od druhé poloviny padesátých let byla ve školách pod heslem „vědecké výchovy“ rozpoutána protináboženská a

ateistická propaganda. Okresní církevní tajemníci a školské úřady hodnotili školy podle toho, kolik dětí se nepřihlásilo na náboženství (čím menší počet, tím byla škola lépe hodnocena). Tím byl vyvíjen nátlak i na ředitele škol. Úbytek počtu dětí přihlášených na náboženství koncem padesátých let byl již skutečně výrazný, jak ukazují autorkou publikovaná čísla (s. 47-48, a tabulka na s. 49).

Neméně závažná je kapitola čtvrtá s názvem „Persekuce laických učitelů náboženství.“ Z autorčina textu vyplývá, že nastala paradoxní situace, kdy laický učitel náboženství byl dobře hodnocen v případě, že se na náboženství přihlašovalo co nejméně dětí, tedy kdy jeho výuka byla z pedagogického či věcného hlediska špatná. Naproti tomu učitel, který vyučoval zajímavým způsobem a v souladu s katolickou věroukou, byl hodnocen jako „reakční“ a byla snaha jej přeložit nebo odstranit ze školství vůbec. Autorka podává několik konkrétních případů persekuce laických učitelů.

Pátá kapitola se týká persekuce učitelů vůbec. Od poloviny padesátých let, především pak po roce 1957 byli věřící učitelé na školách vůbec nežádoucí, neboť podle mínění státní správy nemohli vychovávat děti ve „vědeckém světovém názoru“ (tj. protinábožensky a ateisticky). Pokud veřejně chodili do kostela a netajili se svým náboženským přesvědčením, byli zpravidla překládáni a pak propuštěni ze školských služeb vůbec.

Šestá kapitola je věnována rozpuštěné tělovýchovné katolické organizaci Orel, napojené před únorem 1948 na Československou stranu lidovou. Členové Orela, kteří mezi sebou i nadále udržovali styky, byli často předmětem persekuce, přičemž jejich schůzky byly kvalifikovány jako protistátní činnost. Autorka podává několik konkrétních případů politických procesů s příslušníky Orela. Na tuto kapitolu navazuje obsahem příbuzná sedmá kapitola o procesech s příslušníky Katolické akce (jde o původní Katolickou akci laiků, která byla založena v roce 1922, nikoliv o prorežimní organizaci téhož jména založenou komunisty v roce 1949).

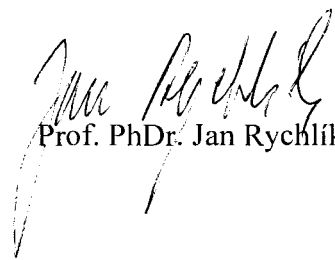
Osmá kapitola se týká rehabilitací postižených osob v letech 1968-1969. Rehabilitace byla prováděna na základě zákona č. 82/1968 Sb. a rovněž mimosoudní cestou. Krátkost času v období 1968-1969 a rovněž určitá nedůslednost neumožnily dovést rehabilitace do konce. Úplná rehabilitace postižených mohla být provedena teprve po roce 1989.

V Závěru autorka shrnuje výsledky své práce a konstatuje, že přinejmenším na školách se omezení výuky náboženství komunistům v zásadě povedlo.

Práce je napsána s využitím původního materiálu. Znalost odborné literatury je na uspokojivé úrovni.

Doporučuji práci přijmout a hodnotit ji stupněm „výborně“

V Praze, 7. srpna 2008

Prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.